

23 שנים לאחר רצח רה"מ יצחק רבין ז"ל, יש מי שנוטה לשכוח את משנתו הכלכלית • רמי הוד, מנהל המכללה הכלכלית-חברתית והמרכז הרעיוני של קרן ברל בצנלסון, בראיון מיוחד ל"ישראל היום"

אמציה סמקאי

7

רגל יום הויסרון ה-23 לרצח ראש הממשלה יצחק רבין ז"ל, קרן ברל בצנלסון ומרכז מולד השיקוף פרויקט מיוחד ומקיף על אודות המורשת הדינית, הביטחונית והפוליטית של רבין. על פי הגדרתם, הפרויקט מבקש למלא את החסר המהותי שנוצר בריון הציבורי המתנהל בכנסת, בתקשורת ובחברה האזרחית, הנוטה להתמקד בתרבות הדיון הפוליטי ובניסיונות להביא ל"צו פוס", במקום בדרכו של רבין ובהשפעה של הרצח על המציאות הפוליטית ועל החברה הישראלית.

הכוונת "מורשת רבין" היא שנויה במחלוקת. רבים משתמשים בה, אבל לא כולם מסכימים על משמעותה. גם ביחס לארגוני זכויות אדם, רבים זוכרים את הביטוי שטבע רבין "בלי בג"ץ וכלי בצלם", בעוד אחרים מעדיפים לשים את הדגש על שאיפתו לשלום. הניסיון להגדיר את מורשתו הכלכלית של רבין הוא מרתק. תקופתו של רבין היתה משמעותית מאוד בתולדות כלכלת ישראל, שבע שנים לאחר משבר האינפלציה הגדול.

בתקופה זו נפתח השוק למסחר בינלאומי, הורדת המכסים הגדולה והורדת מס החברות שינו את פני התעשייה בארץ, והתרחש גל ההפרטות הגדול הראשון של המדינה – שבמסגרתו הופרדו, בין היתר, מספנות ישראל, בנק מוחזר-טפחות וכימיקלים לישראל. רמי הוד מקרן ברל בצנלסון אחראי לניסיון להגדיר את מורשתו הכלכלית של רבין. קרן ברל בצנלסון דוגלת במדיניות סוציאלי-דמוקרטית קלאסית והוד מנהל את המכללה הכלכלית-חברתית ואת המרכז הרעיוני של הקרן – שני גופים העוסקים בחינוך חברתי-כלכלי לערכים סוציאלי-דמוקרטיים.

בישראל: מרכזי קניות עמוסים

צילום: גנרן מרקוביץ'

בוונצואלה: חנויות ללא סחורה

צילום: אי.פי.אי

רמי הוד

"אני חושב שהדבר הנכון וההוגן לעשות הוא לומר שבמקומות מסוימים רבין הרחיב את מדינת הרווחה, ובמקומות אחרים, במיוחד בחברות הממשלתיות, הוא קידם הפרטה", אומר הוד ומציין כי "אי אפשר להתכחש למציאות. בשור" זה התחלונה, ברמת המאקרו, הנתונים מעידים שהמדיניות הזאת היתה נכונה: אבטלה, השקעות, תל"ג, השקעה בשי"רותים חברתיים".

רבין אולי הגדיר עצמו כסוציאלי-דמוקרטי, אבל גם אתה אומר שאי אפשר להגדיר את מדיניותו ככזו.

"הוא הגדיל את מדינת הרווחה, אי אפשר להתעלם מזה, אבל הוא כן חשב שהשוק צריך להיכנס במיקום המדינה, במיוחד בחלק מהחברות הממשלתיות שנשלטו הרבה שנים על ידי ההסתדרות".

לסיום, חוק בריאות ממלכתי עודד תחרות. זאת בעצם היתה שיטת השו"ב בריס הקלאסית, שכל איש יזמן לכלכלי היה חותם עליה.

הוד מסתייג ואומר שבחוק זה היתה טמונה "רגולציה חזקה, ועם זכאות לאזרחים לקבל ביטוח בריאות מאוד בזול. התחרות היא בין ספקים. התנאים הם לא תנאים של תחרות חופשית. המדינה מאוד מעורבת ומכתיבה את התנאים".

אכן הורידו את מס החברות. נכון, גם במפלגת העבודה באותה תקופה, שבע שנים אחרי תוכנית הייצוב, היתה תפיסה שהמגזר הציבורי גדול מדי, מסביר הוד ומבקר את רבין, שלי"ראייתו" טעה כשהשתכנע להוריד את המס על הבורסה. אנחנו לא אומרים שהמדיניות שלו היתה מושלמת מנקודת מבט סוציאלי-דמוקרטית. אי אפשר להגיד שרבין היה סוציאליסט. הוא אימץ מדיניות סוציאלי-דמוקרטית, כשכפועל הרחיב את מדינת הרווחה".

איך לדעתך החסרת-דרות וקרן ברל בצנלסון היו מניבות כיום למחלף של נתניהו לביטול המכס על טקסטיל, כמו שעשה רבין?

"זה תלוי מאוד באיזה הקשר המדיני היתה הזאת מתקיימת. זה כמו שתשאל אותי מה אני חושב על גמישות תעסוקתית, אני אשאל אותך באילו תנאים. בתוך מדיניות חברתית-כלכלית כוללת שמעלה את שכר העובדים, שנותנת חוק בריאות ממלכתי, שמשיקה בחינוך של אותן משפחות, אני חושב שאפשר לש"קול גם מהלכים כאלה".

לבאורה, אפשר לספר סיפור אחר על מורשת רבין, על ישיבת הממשלה הראשונה שעסקה בהקמת ועדת שרים להפרטה, על הורדת מכסים והורדת מס החברות. קפיטליסט קלאסי.

ראל יותר ויותר חברות בינלאומיות וזה סיפור הצלחה. היקף ההשקעות בישראל היה משמעותי, וזה היה גם בגלל תהליך השלום וגם בגלל הפתיחה של המשק הישראלי לשוק הבינלאומי, וזאת אכן הצלחה. אבל רוב ההצלחות שאנחנו מדברים עליהן הן בהשקעה בשירותים החברתיים", אומר הוד.

שינוי סדרי העדיפויות שאתם מדברים עליו, מה המשמעות הכלכלית שלו? לא חקרנו, אך צריך להעמיד את ה"דברים על דיוקם", מבהיר הוד, "אספנו נתונים, אנחנו מספרים סיפור, ואנחנו מצביעים על הישגים החברתיים הגדולים של הממשלה. זה רחוק מלהיות מחקר אקדמי".

מה שאפיון, לדעתך, את הדרך החברתית-כלכלית של ממשלת רבין הוא "שהיתה תפיסה מאוד בסיסית שאומרת שתפקיד המדינה זה לעשות דברים גדרים בתחום החברתי. זה גם הסיפור של המכללות האקדמיות, שער או לא איש"רו להן להעניק תואר ראשון, וככלל, גם הגדילו את תקציב החינוך. אלה היו מהלכים גדולים שמרחיבים את מדינת הרווחה, לא איזו מיני רפורמה בסגנון כחלון, אלא שינויים דרמטיים".

מה היתה עמדתו של רבין לגבי מסיים? במצע הבחירות שלו מאותה תקופה דובר על הורדת נטל המס, והם

לפי הודעה לעיתונות שהוציאה הקרן, רבין שינה את סדר העדיפויות הלאומי באמצעות הגדלת התקציבים החברתיים. בהודעה נכתב: "מאפה הגיע הכסף להגדלת התקציבים החברתיים? הכסף הגיע בעקבות שינוי בסדרי העדיפויות הלאומיים. ממשלת רבין הפסיקה את מתן המענקים למי שתכנים חדשים בהתנחלויות, הסירה את סיווג ההתנחלויות כאזורי פיתוח א', הקפאה את בנייתן של התנחלויות חדשות והסכימה לקזז מסכומי הערר בויות האמריקניות לישראל את הס"כומים המועברים לשטחים".

מזוי מורשתו הכלכלית של רבין? "יש פה רפרנס שדרכו אנחנו עוסי"קם. אי אפשר להגיד שרבין היה סוציאליסט, זה לחטא לאמת", מבהיר הוד ומוסיף כי אכן אפשר להגיד כי "המדיניות שלו שילבה משהו בריא בין פתיחת המשק הישראלי לגלובליזציה ולשורת"פיות הבינלאומיות מצד אחד, ומצד שני השקעה חסרת תקדים בשירותים החברתיים".

בהודעה לעיתונות שפרסמתם לא בידי ביטוי החלק של פתיחת המשק לשוק הבינלאומי.

"אנחנו מספרים את סיפורי ההצלחה, מבחינתנו, של הממשלה. זה נכון שבתקופה הזאת התחילו להגיע ליש"